

UW WATERSCHAP

Aan algemeen bestuur 4 juli 2018

Adres Steenbokstraat 10
Postbus 4142
7320 AC Apeldoorn

Telefoon (055) 527 29 11

E-Mail info@vallei-veluwe.nl

Website www.vallei-veluwe.nl

VOORSTEL

Datum	23 mei 2018	Portefeuillehouder	
Documentnr.	1289861	Programma	Veiligheid
Projectnummer	P8307	Afdeling	Projectrealisatie
		Bijlage(n)	https://www.vallei-veluwe.nl/vaste-onderdelen/zoeken/?zoeken_term=TGG
Onderwerp	Voorkeursoplossing TGG Westdijk		

1. Voorstel aan ab

Aan het AB wordt gevraagd:

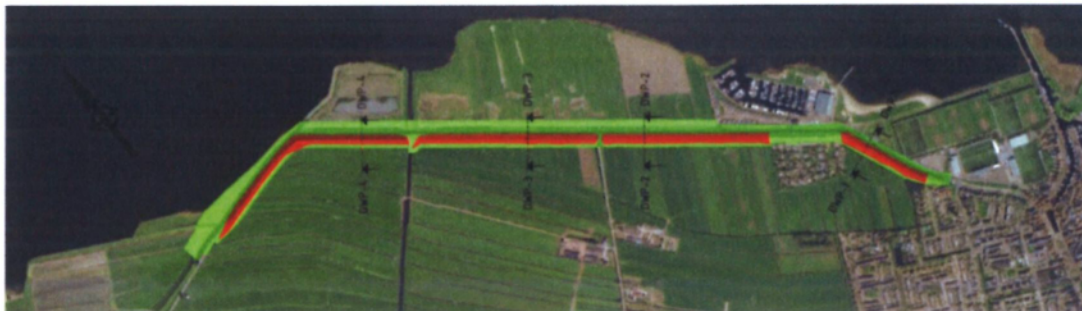
1. Kennis te nemen van de actuele situatie van de Westdijk, zie hiervoor de bijlage.
2. Te kiezen voor de oplossingsrichting definitief verwijderen en afvoeren van de TGG met inachtneming van de risico's.

2. Actuele situatie Westdijk

Als algemeen bestuur bent u de afgelopen twee jaar regelmatig geïnformeerd over de problematiek van de Westdijk in de gemeente Bunschoten. Uitgebreide informatie kunt u vinden op de website (via de bovenstaande link).

Toegepaste TGG in Westdijk blijkt vervuild

Waterschap Vallei en Veluwe (WSVV) heeft de Westdijk in de gemeente Bunschoten versterkt om aan de huidige normen voor dijkveiligheid te gaan voldoen. Deze versterking is onderdeel van het hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). De dijkversterking van de Westdijk is op basis van een UAV-GC contract door een opdrachtnemer (combinatie FL Liebrechts / De Vries & Van de Wiel) uitgevoerd in 2016 en 2017, waarbij het nog niet tot oplevering is gekomen, omdat voordien de problematiek is ontdekt. De dijkversterking bestaat uit het vergroten van de binnenberm van de dijk. In de kern van de aanberming is thermisch gereinigde grond (TGG) toegepast, als bekleding is klei toegepast. Door een slappe ondergrond (mineraalarm veen) is de oorspronkelijke bodem ingeklonken waardoor het nieuwe materiaal in de steunberm, de TGG toepassing, deels onder de grondwaterspiegel is komen te liggen. In figuur 1.1 is de locatie van de Westdijk (groen) met de TGG-toepassing (rood) weergegeven.

Figuur 1.1: ligging Westdijk (groen) met TGG-toepassing (rood)

De in de aanberming toegepaste TGG is een materiaal dat geproduceerd is vanuit het thermisch productieproces van ATM in Moerdijk. De TGG is toegepast in een grootschalige bodemtoepassing (GBT). De voorwaarden voor de milieuhygiënische eisen waaraan een GBT moet voldoen, zijn opgenomen in het Besluit bodemkwaliteit (Bbk) en de Regeling bodemkwaliteit (Rbk).

Medio 2016 zijn in het oppervlaktewater van de aanliggende sloot van de aanberming stoffen gemeten in concentraties die omgevingsvreemd bleken te zijn. Op basis hiervan heeft Waterschap Vallei en Veluwe (initiatiefnemer en eigenaar van de dijk) een bodemonderzoek laten uitvoeren door B-WARE (Biogeochemical Watermanagement & Applied Research on Ecosystems), een onderzoeksinstituut dat deel uitmaakt van de Radboud Universiteit Nijmegen.

Het onderzoek van B-WARE heeft aangetoond dat er uitwisseling plaatsvindt tussen de stoffen in de TGG en het grondwater, met als gevolg dat met name de metalen molybdeen, arseen en kwik en vanadium hun interventiewaarden in het grondwater overschrijden. Eveneens zijn zeer hoge concentraties gemeten voor de anionen sulfaat, bromide en chloride en de (aard)alkalimetalen natrium, kalium en calcium en tenslotte bleek de pH in het grondwater zeer hoog.

Via de uitloging van deze stoffen uit de TGG in het grondwater wordt het oppervlaktewater van de sloot verontreinigd. Op basis daarvan zijn conclusies getrokken over chemische en ecologische processen en effecten die nu en op termijn kunnen optreden.

WSVV heeft als tijdelijke beheersmaatregel de afvoer van de naast de steunberm liggende bermsloot vergroot om accumulatie van stoffen te voorkomen. Een tijdelijke dam zorgt ervoor dat het water in de bermsloot alleen via die afvoer weg kan. In opdracht van WSVV wordt de kwaliteit van het grondwater in de dijk en het water in de bermsloot intensief gemonitord. Het af te voeren water wordt uitgeslagen op het randmeer waarvoor Rijkswaterstaat bevoegd gezag is. Om het peil in de polder te beheren moet in voorkomende gevallen water worden ingelaten bij gemaal Westdijk. WSVV heeft maatregelen genomen om te voorkomen dat, tijdens het inlaten, water vanuit de bermsloot de polder instroomt. Monitoring toont aan dat deze maatregelen effectief zijn.

Op basis van de conclusies in het onderzoeksrapport van B-WARE heeft de gemeente Bunschoten als bevoegd gezag van het Besluit bodemkwaliteit (Bbk) geconstateerd dat er een nieuw geval van bodemverontreiniging is ontstaan en er dus sprake is van overtreding van artikel 13 van de Wet bodembescherming (Wbb). Op basis van dit artikel heeft de gemeente Bunschoten WSVV gesommeerd om maatregelen te treffen.

Last onder dwangsom en hoorzitting

Op 14 november 2017 heeft het college van burgemeester en wethouders (B&W) van de gemeente Bunschoten WSVV een last onder dwangsom opgelegd. Op 27 december 2017 heeft WSVV een bezwaarschrift tegen dit besluit ingediend. Op 13 maart 2018 heeft vervolgens een hoorzitting plaatsgevonden bij de gemeente Bunschoten. WSVV is in afwachting van de beslissing op bezwaar door het college van B&W van de gemeente Bunschoten.

Ook WSVV heeft als bevoegd gezag voor het oppervlaktewater door middel van een voornemen last onder dwangsom aangegeven dat artikel 7 van het Bbk is overtreden en dat het verontreinigen van het oppervlaktewater zo snel mogelijk moet stoppen.

WSVV is door zowel gemeente Bunschoten als WSVV gesommeerd een passende maatregel te nemen. Om een passende maatregel te kunnen ontwerpen die voldoet aan de randvoorwaarden van artikel 13 Wbb en artikel 7 Bbk en de dijkveiligheid was meer inzicht nodig in de precieze situatie ten aanzien van de geohydrologie (de grondwaterstromen). Hiertoe is aanvullend onderzoek uitgevoerd door RoyalHaskoningDHV (RHDHV) met als doel om inzichtelijk te maken en te begrijpen hoe de verontreiniging uit de TGG zich gedraagt binnen het grondwatersysteem. Begin maart 2018 heeft WSVV de meetresultaten van deze onderzoeken openbaar gemaakt.

Van vier goede ontwerpen naar de beste oplossing

Vervolgens heeft RHDHV een onderzoek gedaan naar de mogelijke oplossingsrichting op basis van bekende techniek en haalbaarheid ten aanzien van wet- en regelgeving. Op basis van dit onderzoek zijn zestien oplossingsvarianten geformuleerd. De zestien varianten zijn vervolgens beoordeeld op onder andere technische haalbaarheid en effectiviteit. Na deze beoordeling was de conclusie dat er vier goede ontwerpen zijn die voldoen aan wet- en regelgeving en die technisch uitvoerbaar zijn:

1. afvoeren TGG en opnieuw opbouwen van de steunberm met zand;
2. afvoeren TGG en versterken van de steunberm met behulp van een damwand;
3. demobiliseren van de vervuiling door de TGG in te pakken;
4. het reinigen van de TGG in-situ via drains door de TGG en het daardoor spoelen en filteren met een reinigingsinstallatie.

Begin maart 2018 gaf WSVV aan dat het begin juli 2018 tot een definitieve keuze zou komen hoe de verontreiniging op de Westdijk definitief op te heffen. Op basis van gesprekken met betrokken partners, wensen en voorwaarden zoals financiën, restrisico's en tijdsduur wordt uit de vier goede oplossingen de beste oplossing gekozen door het bestuur van het waterschap.

Nieuwe stoffen aangetroffen

WSVV deed aanvullend onderzoek naar aanleiding van recente signalen uit het reinigingsproces van de leverancier ATM. Eind april 2018 is bij nader onderzoek benzeen aangetroffen in de TGG. Benzeen is een stof die niet in de grond hoort te zitten en roept dus nieuwe vragen op over de kwaliteit van de aangebrachte grond. WSVV heeft de provincie Utrecht, RUD Utrecht en de gemeente Bunschoten op 26 april 2018 op de hoogte gebracht. Uit vier steekproefmonsters blijkt dat de stof benzeen in verhoogde concentraties voorkomt en daarbij op alle vier de meetpunten de maximale waarde industrie overschrijdt. Op twee meetpunten is de interventiewaarde overschreden. De GGD regio Utrecht verwacht op basis van deze hoeveelheden, in combinatie met de omstandigheden, geen gezondheidsrisico's als gevolg van de aanwezigheid van benzeen in de TGG.

Naast benzeen is de TGG ook onderzocht op PFAS-stoffen. Het grondonderzoek bestond uit het nemen van vier monsters ter plaatse van de vier transecten van de TGG. Het grondwateronderzoek bestond uit het nemen van vier grondwatermonsters uit de TGG. Tot de PFAS-stoffen behoren onder meer GenX-stoffen (FRD-902 en FRD-903) en PFOA. De onderzoeksresultaten laten zien dat er een verhoogde concentratie GenX-stoffen aanwezig is. GenX-stoffen staan op de "lijst met potentiële zeer zorgwekkende stoffen" van het RIVM, die door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat in februari 2018 is gepubliceerd. Het RIVM onderzoekt de schadelijkheid van deze stoffen. Er zijn op dit moment geen wetenschappelijk vastgestelde normwaarden. Laboratoriumgegevens geven wel aan dat GenX-stoffen mogelijk kankerverwekkend zijn voor de mens. In haar advies van 28 mei 2018 concludeert de GGD Utrecht dat er in deze situatie geen blootstelling van mensen is te verwachten en dat er geen extra risico's voor de gezondheid te verwachten zijn door de aanwezigheid van FRD-902 en PFAS.

Aansprakelijkstelling aannemer, ATM en last onder dwangsom ILT

WSVV heeft het werk niet voor oplevering aanvaard en de aannemer aansprakelijk gesteld. Als uitgangspunt wil WSVV zijn schade en kosten zoveel mogelijk verhalen op de opdrachtnemer, aangezien contractueel op de opdrachtnemer de verantwoordelijkheid rust om juiste grond aan te brengen. Het daarbij behorende risico berust ook bij de aannemer.

Naast de aannemer heeft WSVV producent ATM ook aansprakelijk gesteld.

WSVV heeft zich gevoegd in de zaak die ILT (Inspectie Leefomgeving en Transport) heeft aangespannen tegen de producent van de TGG, ATM. ILT heeft ATM een last onder dwangsom opgelegd. Op 29 maart 2018 heeft hierover een hoorzitting plaatsgevonden waarbij WSVV ook vertegenwoordigd was. Op 1 juni 2018 hebben wij bericht ontvangen dat ILT het waterschap niet als belanghebbende heeft erkend, maar ook dat de bezwaren van ATM ongegrond zijn verklaard.

WSVV overweegt om de leverancier van opdrachtnemer, Martens van Oord, zekerheidshalve ook aansprakelijk te gaan stellen.

Daarnaast heeft WSVV de problematiek al eerder gemeld aan de CAR-verzekeraar van WSVV, die omtrent de ontwikkelingen op de hoogte wordt gehouden.

3. Totaal verwijderen en afvoeren van de TGG is de beste oplossing

Het doel van WSVV is een mooie, schone en veilige dijk voor de inwoners van Bunschoten-Spakenburg. De verschillende soorten aan schadelijke en ongewenste stoffen, de complexiteit van de bodemprocessen en de kwetsbaarheid van de omgeving (drinkwaterwinning, natuur en agrarisch gebruik) geven een dermate onbeheersbaar risico dat het, naar de huidige inzichten, niet meer acceptabel lijkt om de TGG permanent te laten liggen. Daarmee vallen twee van de vier oplossingen af, te weten:

1. demobiliseren van de vervuiling door de TGG in te pakken (omdat met deze oplossing een robuuste schone en veilige dijk niet gerealiseerd kan worden);
2. het reinigen van de TGG in-situ via drains door de TGG en het daardoor spoelen en filteren met een reinigingsinstallatie (omdat we niet kunnen garanderen dat alle mogelijk schadelijke stoffen kunnen worden verwijderd).

Het afvoeren is zowel de meest wenselijke als ook de meest complexe te realiseren oplossing. We kiezen voor deze oplossing in de wetenschap dat na deze beslissing er nog veel moet gebeuren om dit te realiseren. Dit wordt de komende maanden uitgewerkt en zal resulteren in een kredietvoorstel waarover het algemeen bestuur najaar 2018 een besluit moet nemen.

4. Bestuurlijke risico's

- De situatie van de Westdijk is exemplarisch voor de landelijke discussie rondom TGG. TGG is de afgelopen jaren in veel grote infraprojecten van met name RWS toegepast. Er zijn op meerdere locaties vervuilingen geconstateerd. De belangen zijn zeer groot en dit beïnvloedt de besluitvorming en de juridische procedures in dit dossier. Daarbij is het aannemelijk dat er een strafrechtelijk vooronderzoek is gestart op basis van verschillende aangiftes vanuit de verschillende projecten waar de TGG-discussie speelt. Ook hieruit kan informatie beschikbaar komen die relevant is voor de vraag wie nu de veroorzaker(s) is/zijn.

Het vinden van een bestemming voor de TGG is de grootste onzekerheid om de voorkeursoplossing op korte termijn te realiseren. De meest aangewezen locatie voor de afzet van de TGG is een thermische verwerkingsinstallatie. Dit vergt of coöperatie van ATM of van Theo Pouw, de enige thermische verwerkers in Nederland. Gelet op de belangen van ATM als producent van TGG is het nog maar zeer de vraag of dit gaat lukken. We onderzoeken of er juridische middelen zijn om dit af te dwingen. Andere mogelijkheden zoals het verwerken van de TGG in een bestaand slipdepot, het verbranden van de TGG in een afvalverwerkingsinstallatie of het opslaan in een nieuw te realiseren depot lijken niet kansrijk.

Het beeld is dat voor een depot een terrein ter grootte van twee voetbalvelden met ca 7 meter hoogte ingericht zou moeten worden met specifieke voorzieningen tegen uitspoelen, bodembescherming en vanzelfsprekend een passend vergunningskader. Om de TGG te mogen storten dient een verklaring van niet-reinigbaarheid verleend te worden door Bodem+. Een dergelijke verklaring geeft aan dat de desbetreffende partij grond niet reinigbaar noch koud-immobiliseerbaar is tot een nuttig toepasbaar product en leidt voor die partij tot ontheffing van het stortverbod volgens het Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen.

- Het acute karakter van de verontreiniging is dubbel: aan de ene kant ligt het geïsoleerd in de berm onder klei en blijven de gevolgen voor de omgeving minimaal, anderzijds bevat de TGG mogelijk stoffen die vragen om urgentie. Het is denkbaar dat afvoeren niet kan en isoleren niet mag vanwege bezwaren op vergunningen. Hierbij bestaat er een kans dat uitgeweken moet worden naar een tijdelijke oplossing als beheersmaatregel voordat de TGG afgezet kan worden naar een definitieve locatie.
- De bedoeling is om de schade te verhalen op de veroorzaker van de vervuiling. Daarbij is het de vraag of, en in hoeverre, de schade verhaald kan worden.
- Hoewel de verwachting is dat de kosten voor de te nemen maatregelen vallen binnen de financieringsregeling van het HWBP-2, dient dit, zodra de definitieve maatregel voldoende uitgewerkt is, nog wel getoetst en bevestigd te worden door het HWBP.

5. Consequenties van de besluitvorming

5.1. Bestuurlijk/juridisch

Op basis van de recente ontwikkelingen blijft er maar één goede oplossing over waarmee het probleem adequaat wordt opgelost: totaal verwijderen en afvoeren van de TGG. De consequenties van het besluit worden komende maanden verder uitgewerkt. Te denken valt aan nader onderzoek naar een bestemming voor de TGG en een uitwerking van de strategie om de schade te verhalen op de veroorzaker. Maar ook het verkrijgen van een beschikking bij het HWBP voor de gekozen oplossing.

Bij de verdere uitwerking worden we geadviseerd door juridische specialisten en een door ons ingestelde expertgroep. Gezaghebbende instanties zoals RIVM en Deltares nemen deel aan deze expertgroep.

5.2. Communicatie

Gedurende het gehele traject is en blijft onze communicatie zorgvuldig en transparant. Zorgvuldig in de zin dat we de belanghebbenden (bevoegde gezagen, betrokken inwoners en partners) tijdig en zo volledig mogelijk informeren voordat we de pers informeren. Transparant in de zin dat we informatie en rapporten ontsluiten via de website. Dit alles met inachtneming van onze juridische positie in dit complexe dossier.

6. Standpunt van de commissie

De gezamenlijk commissie heeft unaniem ingestemd met dit voorstel en adviseert het voorstel door te geleiden naar het algemeen bestuur als bespreekstuk.

Reactie d&h

Akkoord conform voorstel, 23-5-2018.

7. Financiën/begroting

De totale kosten die gemoeid zijn met het voorbereiden en realiseren van de voorgestelde oplossing worden ingeschat op 20-30 miljoen euro. Dit bedrag is inclusief de kosten die tot op heden zijn gemaakt (€ 930.000,-), en die hoofdzakelijk besteed zijn aan juridisch, technisch en milieukundig advies en de uitgevoerde onderzoeken. De bandbreedte wordt veroorzaakt door de onzekerheid over de bestemming voor de TGG en risico's door het ontbreken van normwaarden voor de aangetroffen nieuwe stoffen.

Het project Westdijk is onderdeel van de dijkversterking Eem- en Randmeerdijken die gefinancierd wordt vanuit het HWBP-2 programma. Op directieniveau en ambtelijk niveau is de verwachting dat de kosten die verband houden met het opgetreden TGG-risico vallen binnen de financieringsregeling van het HWBP-2, voor zover de schade en kosten niet op een derde (opdrachtnemer en/of ATM) kunnen worden verhaald.

Bij besluitvorming in het AB wordt rekening gehouden met de beschikking van het HWBP-2 en de acceptatie van de gekozen oplossing door het bevoegd gezag.

9. Besluit bestuur

na beraadslaging besluit het algemeen bestuur unaniem conform voorstel.

7-4-18
UB